

Leve de Brabantse coöperatie

Het kabinet steekt minder geld in ouderenzorg. Maar hoelang houden initiatieven die drijven op vrijwilligers zich staande? Bij de Brabantse zorgcoöperatie Hoogeloon loopt het goed.

De dagbestedingsgroep van Zorgcoöperatie Hoogeloon brengt met een paar vrijwilligsters een bezoek aan de plaatselijke begraafplaats

Trots staat Jo van der Heijden voor de twee zorgvilla's in het Brabantse Hoogeloon. De ene benedenverdieping is ingericht voor zeven dorpsbewoners met een verstandelijke beperking, in het andere huis wonen zeven

ouderen met dementie. Voor de ramen op de bovenverdieping hangen geen vitrages, daar staan een paar planten. En er wonen jonge mensen, starters op de huurmarkt.

"Die etages zouden eerst leeg komen te staan", zegt Van der Heijden, nog steeds verwonderd. "Maar wij zeiden: het zal ons toch niet overkomen dat hier in het dorp twee van die prachtige woningen halfonbewoond zijn?" Dus ging de zorgcoöperatie Hoogeloon, waarvan hij vicevoorzitter is, om de tafel met de woningbouwcorporatie. Die dacht dat er geen mens te vinden zou zijn die wilde wonen boven mensen met een handicap of dementie. De zorgcoöperatie wist wel beter, die kent het dorp met zijn 2100 bewoners. Het bestuur overtuigde de woningstichting dat er echt wel jonge mensen blij gemaakt konden worden met zo'n nieuw bovenhuis, pal aan de Dorpsstraat, en met een aparte ingang bovendien. "Het zijn starters, ze vinden het er fantastisch", zegt Van der Heijden.

Het is een van de voorbeelden die Van der Heijden aanhaalt om het blijvende succes te verklaren van de zorgcoöperatie. Coöperaties in de zorg, maar ook in de wereld van energie en voedsel duiken overal in het land op. Uitgekeken op de grote, anonieme instellingen, nemen mensen zelf het heft in handen. Vrijwillig, onbetaald. Maar de burgerinitiatieven onderkennen ook kritiek. Zijn het geen eendagsvliegers, drijven de vrijwilligersclubs niet veel te veel op een paar enthousiastelingen en zorgen ze eigenlijk wel voor iedereen, of wordt het willekeur?

De zorgcoöperatie in Hoogeloon is in 2005 opgericht en als oudste in zijn soort, ervaren genoeg om antwoord te geven op deze vragen. Hoe houden ze het vol?

Kamerlid

Hoogeloon is opgericht om ouderen en mensen met een beperking zo lang mogelijk in het dorp te laten wonen. Ze begon met een eetclub en breidde haar activiteiten uit naar dagopvang, een hulploket, huishoudelijke hulp en dus nu de zorgvilla's, als voorlopige kroon op het werk. Van heinde en verre komen er mensen kijken hoe ze het daar in dat kleine dorp in de Kempen reddend, zoveel zelfs dat Van der Heijden nog een medewerker van een Kamerlid die tijdens het zomerreces wilde komen kijken, moest teleurstellen: sorry, even geen tijd. De voorzitter is met vakantie, de 67-jarige vice-voorzitter heeft het al druk genoeg met de lopende zaken. Hij is ook nog voorzitter van de voetbalvereniging, en oppasopa. Aan het vrijwilligerswerk is hij soms wel zestig à zeventig uur per week kwijt.

Uitgekeken Op de grote, anonieme zorginstellingen, nemen mensen zelf het heft in handen

En dat is ook meteen een valkuil, zegt deze boer, die een paar jaar geleden zijn bedrijf van de hand heeft gedaan, maar voor die tijd vele tientallen jaren bestuurder was in de agrarische wereld. "Je moet elkaar er wel op aanspreken als er te veel tijd in gaat zitten. Of als anderen best iets kunnen overnemen. Met het overhevelen van taken kweek je ook betrokkenheid, dan gaat het allemaal veel

gestroomlijnder." Van de buitenkant zou het kunnen lijken dat ook deze coöperatie afhankelijk is van één man, voorzitter Ad Pijnenburg. Als oud-directeur van een verpleeg- en verzorghuis heeft hij veel kennis in huis van de ingewikkelde regels en protocollen in de zorg. Van der Heijden noemt dat 'een geweldige opsteker'. Dat de club met deze voorzitter zo deskundig is, noemt hij een voorwaarde voor het succes. In 2014 houdt de voorzitter ermee op, maar de vice-voorzitter weet zeker dat de organisatie inmiddels zo stevig staat, dat die dat vertrek van haar voorman wel kan hebben. "En over tien jaar bestaan we ook nog, dat is zeker", zegt hij. Nu al wordt gezocht naar een opvolger. Ze staan niet te dringen, zegt Van der Heijden.

De coöperatie, een bijzondere vorm van vereniging, heeft 230 leden en een vijfkoppig bestuur. Twee keer per jaar is er een ledenvergadering, waar het bestuur verantwoording aflegt aan de leden. Daar is wel eens discussie. Bij voorbeeld over de zorgvilla's, waar een klein groepje leden zich tegen verzetten wegens de overlast die het verwachtte. Maar het ging wel door, de meerderheid beslist. "Democratischer kun je het niet hebben", vindt Van der Heijden. Het lidmaatschap kost 20 euro per jaar, en dat biedt naast stemrecht op vergaderingen, voorrang bij de activiteiten - behalve bij de woningen, die worden op indicatie verdeeld. Mensen die geen lid zijn, maar die toch willen aanschuiven bij de eetgroep of de dagopvang, betalen

Een voordeel is dat het coöperatie-model al heel bekend is op het Brabantse platteland

wat extra. Want uitsluiten wil de coöperatie niemand, maar de voorzieningen moeten wel kostendekkend zijn.

Drijft dit soort vrijwilligersclubs niet veel te veel op een paar enthousiastelingen ?

(vrijwillig) vice voorzitter Jo van der Heijden (rechts) van de zorgcoöperatie met een bewoner (foto's Werry Crone)

Ledenwerving

Tien procent van het dorp is lid, meest ouderen. Op de langere termijn is het bestand te grijs, maar het bestuur was zoveel tijd kwijt aan de zorgvilla's dat het werven van nieuwe leden erbij in is geschoten. Ledenwerving staat op het programma, voor de continuïteit is dat van levensbelang. "Geld is de drempel niet, maar je moet wel wat te bieden hebben", zegt Van der Heijden. Het bestuur gaat nu vijftigers aanspreken. Hun ouders hebben vaak zorg nodig en dan is de stap naar een eigen lidmaatschap én zeggenschap misschien weer ietsje kleiner, hoopt het bestuur. Puntje in het voordeel van Hoogeloon is, zo merkt Van der Heijden, dat het coöperatiemodel al heel bekend is op het Brabantse platteland, waar de agrarische sector van oudsher coöperatief is georganiseerd. Hoogeloon heeft inmiddels zo'n naam opgebouwd dat andere instanties vanzelf naar haar toekomen. Het hulploket van de gemeente bijvoorbeeld is in Hoogeloon bij de coöperatie ondergebracht. "Je zou als particulier initiatief niet zo'n kans krijgen van de wethouder. Maar als je een coöperatie bent met een paar honderd leden, dan is er zoveel draagvlak dat je een vertrouwenspunt bent voor de omgeving", weet Van der Heijden.

En als anderen niet naar de coöperatie komen, dan gaat ze wel naar de anderen toe. Ze zoekt samenwerking op, bijvoorbeeld voor de zorgvilla's. De coöperatie is geen zorgaanbieder, dus heeft ze bij Sint Joris in Oirschot aangeklopt, een kleinschalige zorgorganisatie voor ouderen. Ook Lunetzorg, een instelling voor geestelijk en lichamelijk gehandicapten is partner. De vrijwilligers en professionals hebben de huizen in Hoogeloon samen opgezet (zie box), Voor het uitwerken van de visie op de ouderen- en gehandicaptenzorg heeft de coöperatie veel gehad aan een man die buiten Hoogeloon in de zorg werkt, maar die het leuk vond zijn vrije

tijd te steken in dit project. "We moeten niet alles zelf doen", analyseert de vice-voorzitter. "Dat kunnen we niet, en dan hebben we ook te veel petten op. Dat is niet goed. Kennis kun je inschakelen, en dat doen we dus ook."

Bij alles geldt, zegt Van der Heijden, houd het praktisch, simpel, houd de lijnen kort, wees betrokken bij de medewerkers, durf ook eens een risico te nemen, zoek de grenzen op, volg de regels niet zomaar op, maar gebruik je verstand. "Die houding heeft ook met onze achtergrond te maken", zegt Van der Heijden. "We zijn als boeren nuchter, we houden twee voeten op de grond. We vergaderen niet om het vergaderen, maar om mensen te helpen en verder te komen. We houden het praktisch, maar wel verantwoord."

Protocollen

En hoe is het voor een professionele instelling om met een vrijwilligersorganisatie als coöperatie Hoogeloon samen te werken? Niet heel makkelijk, zo blijkt uit het jaarverslag van de zorgcoöperatie en uit een gesprekje met Arnold Vosters bestuurder Van Sint Joris. "De samenwerking is niet altijd gladjes verlopen, die heeft wel deukjes gehad", zegt Vosters eerlijk. Ook het jaarverslag van de zorgcoöperatie spreekt over een . moeizaam traject, waarin de visies van de instelling en Hoogeloon geregeld botsten.

Het contact verliep bij tijd en wijle moeizaam, omdat de ideeën Over. de inrichting van de zorg nogal 'verschilden. De coöperatie heeft een geheel eigen idee van goede zorg. Die is meer gericht op wat er kan en wat mensen in het normale leven gewend zijn, dan wat er precies mag of geregeld is in de protocollen. Als bij voorbeeld een familie het wel vertrouwd vindt dat moeder alleen een boodschapje doet, dan moet dat kunnen, vinden de vrijwilligers van de zorgcoöperatie. Ook wilde zij graag dat de bewoners zoveel mogelijk worden geholpen door vast personeel. Op zichzelf kan het bestuur van Sint Joris die ideeën best onderschrijven, zegt bestuurder Vosters. Maar ze botsen soms met de voorschriften. Bovendien, het personeel is in dienst van Sint Joris. Deze zorginstelling is de werkgever, ze is verantwoordelijk voor het personeel en moet zich houden aan de cao, om maar eens wat te noemen. Maar het personeel werkt op basis van de visie van de zorgcoöperatie. Hoe dat moest, daarover is in het voortraject tot op het hoogste niveau onderhandeld. Uiteindelijk is besloten dat de visie Van Hoogeloon leidend is voor het project.

Een aardig voorbeeld vindt Vosters de vis, die in Hoogeloon van de markt wordt gehaald. Bij een controle had de inspectie daar wel vragen over. Want in tehuizen wordt alleen gewerkt met gecertificeerde vis. En die is er niet op de markt. "Daar doet het hele dorp de boodschappen!" zegt de vice voorzitter van de coöperatie Jo van der Heijden. "Waarom zouden onze bewoners dat niet mogen eten?" Als een medewerker maar ingrijpt als de vis stinkt, dan is er toch niks aan de hand, wil hij maar zeggen. Bestuurder Vosters ziet dat ook zo. Maar hij zegt wel, dat zulke risico's alleen kunnen worden genomen als de familie ervan op de hoogte is.

Vosters is bezorgd geweest of de samenwerking zou slagen. "Maar nu heb ik er geen zorgen meer over", zegt hij. Ook tegen het vertrek van de voorzitter ziet hij niet op. "Nee, het drijft daar echt niet op een persoon: 'Zorg dicht bij huis, dat heeft de toekomst, denkt deze zorgbestuurder, die heeft ervaren dat een coöperatie daarvoor geen makkelijke, maar wel een goeie partner kan zijn.

(bron; dagblad Trouw van donderdag 29 augustus 2013)